

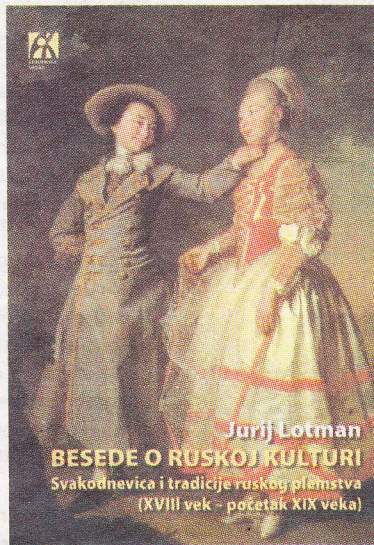
BESEDE

Kultura je kolektivni, ali i istorijski fenomen

VLADIMIR KOLARIĆ

O lakšani pristup velikoj ruskoj književnoj tradiciji - bio je osnovni motiv Juriju Lotmanu da napiše knjigu *Beseđe o ruskoj kulturi* sa podnaslovom *Svakodnevnica i tradicija ruskog plemstva (XVIII - početak XIX veka)* (Akademski knjiga, Novi Sad 2017).

Plemstvo je bilo društveno dominantan i u kulturološkom smislu određujući sloj u vreme začetka onoga što ćemo kasnije nazvati ruskom literarnom klasičkom. Društveni i kulturni kodovi i simboli ovog društvenog staleža do te mere su srasli sa književnošću svoje epohe, da su postali svojevrsan ne samo istorijski i kulturološki, nego i literarni fenomen. Jer ko bi mogao da zamisli sve te pripovetke i romane - ništa manje drame - bez dvoboja, kartanja, balova i udvaranja, tih snažno kodifikovanih i ritualnih kulturnih i društvenih formi, koje u ovim delima ne samo da nisu puki dekor, nego često imaju ulogu njihovih narativnih, dramskih, karakteroloških ili semantičkih ključeva. Kultura je za Jurija Lotmana kolektivni, ali i istorijski fenomen. „Čovek se menja - kaže Lotman - i da bismo razumeli logiku postu-

paka književnog junaka ili ljudi iz prošlosti - a mi se ravnamo prema njima i oni nekako podržavaju našu vezu s prošlošću - treba da zamislimo kako su oni živeli, kakav svet ih je okruživao, kakve su bile njihove opšte i moralne predstave, njihove službene obaveze, običaji, odeća, zbog čega su postupali na jedan način, a ne na drugi. To će biti tema ovih beseda“.

I zaista, ovaj vodeći predstavnik ruske škole strukturalne semiotike, jedan od najvećih naučnika iz oblasti humanistike u 20. veku, bavi se najrazličitijim aspektima života ruskog plemstva u naznačenom periodu, od bala i prosidbe, ženskog obrazovanja, specifičnog ruskog dendizma, preko dvoboja i kartanja, do svakodnevnog života dekabrista. Lotmanov pristup je sistematski, kako pri-

liči jednom semiotičaru, onom koji čita znakove i dešifruje svet u njegovim mnogobrojnim manifestacijama. S druge strane, kako dolikuje besedama, to čini na lakonski, čitljiv i uzbudljiv način, ne nudeći nam samo spoznaju o određenoj epohi, nego je i evocirajući.

Nastala na osnovu vrlo gledanih televizijskih predavanja o ruskoj kulturi, s kraja 1980-ih godina, ova knjiga, kod nas u izuzetnom prevodu Zorislava Paunkovića, predstavlja prilog istoriji svakodnevnog života, ali ništa manje i istoriji ideja: „Okrećući se istoriji svakodnevica - piše Lotman - lako u njoj raspoznamo dubinske forme čija je veza sa idejama, sa intelektualnim, moralnim, duhovnim razvojem epohe očigledna“.

Najpopularnija Lotmanova knjiga, stoga, s jedne strane pokreće mišljenje, s druge podseća na *korist istorije za život* i na lepote pripovedanja, ali istovremeno afirmiše i istinsku kulturu čitanja, od koje, ako se rasplamsa, ne možemo ni naslutiti šta sve može da proistekne. Ako ne *zlatno doba*, ono možda - jedna nova epoha poleta, onakva kakvu je obeležila velika ruska literatura, koja i danas živi.

LOTMAŃOV PRISTUP JE SISTEMATSKI, KAKO PRILIČI JEDNOM SEMIOTIČARU, ONOM KOJI ČITA ZNAKOVE I DEŠIFRUJE SVET U NJEGOVI MNOGOBROJNIM MANIFESTACIJAMA. S DRUGE STRANE, KAKO DOLIKUJE BESEDAMA, TO ČINI NA LAKONSKI, ČITLJIV I UZBUDLJIV NAČIN, NE NUDEĆI NAM SAMO SPOZNAJU O ODREĐENOJ EPOHI, NEGO JE I EVOCIRAJUĆI